

ANGYAL LÁSZLÓ

A MAGYAR KULTÚRA NAPJÁNAK TÖRTÉNETE

1989 óta minden évben január 22-én ünnepeljük a magyar kultúra napját annak emlékére, hogy Kölcsey Ferenc költőnk 1823-ban ezen a napon zárta le a Himnusz kéziratát. Ebből az alkalomból országsszerte és a határon túl is tartanak minden évben rendezvényeket.

A HIMNUSZ ÚTJA A NEMZETI JELKÉPIG

Amikor Kölcsey 1823. január 22-én pontot tett a Hymnus, a „Magyar nép zivataros századaiból” letisztázott kéziratának végére Szatmárcsékén, valószínűleg még nem sejtette, hogy verse néhány évtized múlva minden nagy ünnepen, jeles eseményen elhangzik majd.

A Himnusz szövege közel kétszáz esztendő, a zenéje idén lett éppen 177 éves: Erkel Ferenc ugyanis 1844-ben nyerte meg a Nemzeti Színház pályázatát. Egressy Béni, a Szózat zeneszerzője is adott be művet 1844-ben a Himnusz megzenésítésére kiírt pályázathoz, és csupán néhány vokson múlt, hogy most nem ezt énekeljük ünnepi alkalmaink során. Szélesebb közönség előtt a Himnuszt 1844 augusztusában énekelték először, mégpedig az Óbudai Hajógyárban a Széchenyi gőzös vízre bocsátásakor. 1848-ban a forradalmi törvényhozás csak a nemzeti felségjelek, címer és zászló ügyében rendelkezett, hivatalos nemzeti himnuszt nem jelölt ki. A reformkor végén még felváltva vagy együtt énekelték a Himnuszt és a Szózatot, de az 1850-es évektől már a Himnusz került előtérbe. Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc eltiprását követően először a Rákóczi-indulót tiltották be. Erkel Ferenc ezért a Nemzeti Színház színpadán 1850-ben három alkalommal (március 26-án, augusztus 20-án és december 23-án) az egész kórossal és zenekarral, dacolva az önkényuralom döntésével, előadta a Himnuszt. Ezek után 1855-ig betiltották az éneklését. 1861-ben az országgyűlést erőszakkal feloszlatták, és a Himnuszt ismét bujdosásra kárhoztatták. A művet csak a századforduló óta, tehát mintegy százhusz éve tekintjük valóban nemzeti himnusznak. A kézírata Kölcsey Ferenc távolabbi rokonságán

keresztül került 1946-ban az Országos Széchenyi Könyvtár gyűjteményébe, de azóta csak háromszor állították ki a nyilvánosság részére. 1949-ben Rákosi Mátyás az új államhatalomhoz új himnuszt keresett, így Kodály Zoltánt kérte fel annak megkomponálására – szövegírója Illyés Gyula lett volna. Végül Kodály dacos ellenállásába ütközve maradt a régi nemzeti ima.

A Himnusz viszont csak az 1989. évi XXXI. számú törvény értelmében emelkedett nemzeti jelképeink sorába, amikor módosították az 1949-es, pártállam idején elfogadott alkotmányt. A törvény 75. §-ában a következőt olvashatjuk: „A Magyar Köztársaság himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeménye Erkel Ferenc zenéjével.” A jeles nap eseménytörténetéhez még hozzátartozik, hogy 2012. január elsején hatályba lépett az Alaptörvény I. cikke, mely a következőről rendelkezett: „Magyarország himnusza Kölcsey Ferenc Himnusz című költeménye Erkel Ferenc zenéjével.”

A MAGYAR KULTÚRA NAPJA

A magyar kultúra napjáról való megemlékezés lehetőségét a krakkói születésű Fasang Árpád zongoraművész, karnagy, kórusvezető vetette fel még 1985-ben. Véleménye szerint „ez a nap annak tudatosítására is alkalmas, hogy az ezeréves örökségből merithetünk, és van mire büszkének lennünk, hiszen ez a nemzet sokat adott Európa, a világ kultúrájának. Ez az örökség tartást ad, ezzel gazdálkodni lehet, valamint segíthet a mai gondok megoldásában is.”

A Hazafias Népfront Országos Tanácsa 1988. december 29-én határozott a magyar kultúra napjának megtartásáról. A rendezvényekre először 1989 januárjában került sor, és a tanács szervezte meg az első évfordulós rendezvénysorozatot és azóta évente rendre megünneplik ezt a napot. A Dunántúli Napló 1989. évi 20. számában (web 1) a következőket olvashatjuk a jeles nap előzményeiről: „A Hazafias Népfront Országos Tanácsa a közelmúltban döntött arról, hogy január 22. legyen a magyar kultúra napja. Ezen a napon — 1823. január 22-én — írta ugyanis Kölcsey

Ferenc a Himnuszt. A HNF OT felhívása szorgalmazza, hogy minden évben január 22-én a magyar kultúra valamennyi barátja és művelője, itthon és szerte a világban emlékezzen meg a magyar nemzeti műveltség és kultúra eredményeiről. Ez évben a Hazafias Népfront karöltve a Helikon Filmmel a Budapest Kongresszusi Központban rendezte meg a magyar kultúra napját. A délután három órakor kezdődő rendezvényen elhangzik majd a népfront felhívása és levetítik a Gulyás-testvérek Erdélyről készült filmszociográfiáját. A január 22-i műsoros rendezvényre a belépés díjtalan.” A folyóirat 22. száma (web 2) már a következőkről számol be: „Ezen a napon, 1823. január huszonkettedikén írta Kölcsey Ferenc szatmárcsekei magányában azt a költeményét, amelyet nem törvény, hanem a nemzet közakarata emelt a maga imádságává, Himnuszává. Szívszorító és fölemelő ez a költemény, önvizsgálatra és a jövőépítő szent elhatározásra egyaránt készítő. A Hazafias Népfront – a nemzet jövője és a magyar művelődés, műveltség eleven léte iránti felelősséget tudva és érezve, arra kéri a magyar kultúra valamennyi barátját és művelőjét, éljen bár a határokon innen vagy túl, vessen tekintetét ezeréves kultúránkra. Nyújtson hát kezet e napon lélekben és elhatározásban köztünk élő, s az emlékezetben élő egyaránt, itthon és mindenütt a világban, különféleképpen gondolkodók, eltérő korúak, nyújtson kezet a nemzeti kultúra elismerésében, támogatásában és abban, hogy erejét, tudását az egész emberiség érdekében fejthesse ki. Kultúránk megbecsülésére önvizsgálatra és önbecsülésre nevel, segít számba venni jót és rosszat, mérlegelni múltat és jelent. Gondokkal és feladatokkal teli ma az ország, ám nem titkolhatjuk: a nemzeti sorskérdésekkel felelősen vívódva okkal aggódhatunk a magyar művelődés és műveltség, művészet és tudomány egyre nehezedő gondoljainak miatt...”

A MEGEMLEKEZÉS KÜLÖNBÖZŐ FORMÁI

A jeles nap alkalmából azóta az anyaország magyarsága, a határokon túli ma-

gyar közösségek és a világban szerte élő magyarok megemlékeznek a magyar kultúra értékeiről. Koncerteket szerveznek, színházi előadásokat, könyvbemutatókat és irodalmi esteket tartanak. Ezen a napon adják át a magyar kultúrával, valamint 1993 óta az oktatással kapcsolatos díjakat (Apáczai Csere János-díj, Brunszvik Teréz-díj, Németh László-díj, Karácsony Sándor-díj stb.).

Szatmárcséken, a költő nyughelyén megkoszorúzzák a sírját és átadják a Kölcsey Ferenc-emlékplakettet. A Kölcsey Társaság által 1995-ben alapított díjjal azokat a művészeket jutalmazzák, akik szerteágazó művészeti tevékenységükkel nagyban hozzájárultak a magyar kultúra gazdagításához.

Szlovákiában minden évben ezen a napon adják át a Pro Cultura Hungarica-díjat a magyar kultúra értékeinek

külhoni megismertetésében és terjesztésében, valamint a magyar nemzet és más nemzetek művelődési kapcsolatainak gazdagításában elévülhetetlen érdemeket szerzett személyek részére. Ugyancsak ezen a napon a Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetség – Csemadok különböző díjakat oszt ki a szlovákiai magyar kultúra jeles képviselőinek (Csemadok Életmű Díj, Csemadok Közművelődési Díj, Gyurcsó István-díj, Fábry Zoltán-díj).

A Himnusz és a jeles nap története a hazai filmgyártás figyelmét sem kerülte meg. A „Hozz rá vig esztendő” - Himnusz képekben címmel a rendező, Kántor István a fiatalságot szerette volna megszólítani. Az Erkel Ferenc által alapított Budapesti Filharmóniai Társaság és az Erkel Ferenc Társaság pedig A Himnusz regényes története

címmel dokumentumfilmet készített 2021-ben. A film megjelenését a magyar kultúra napjára időzítették.

2022 januárjában a jeles nap 33. évfordulója következik. Az évfordulóval kapcsolatos megemlékezések alkalmat teremtenek számunkra, hogy nagyobb figyelmet szenteljünk hagyományainknak, nemzeti tudatunk erősítésének és kultúránk ápolásának.

FELHASZNÁLT IRODALOM

■ web 1 = A magyar kultúra napja. In: Dunántúli Napló, XLVI. évf., 20. sz., 1. o., ISSN: 0133-2007, url: https://library.hungaricana.hu/hu/view/DunantuliNaplo_1989_01/?pg=168&layout=s (Letöltés ideje: 2021. december 4.)

■ web 2 = Egy szóra. In: Dunántúli Napló, XLVI. évf., 22. sz., 1. o., ISSN: 0133-2007, url: https://library.hungaricana.hu/hu/view/DunantuliNaplo_1989_01/?pg=192&layout=s (Letöltés ideje: 2021. december 4.)

A Himnusz 1994-ben állított emlékműve (Csete György alkotása)